

De schrijfklas

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven
van de nieuwste boeken van Ambo | Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Mercedes Abad

De schrijfklass

Vertaald uit het Spaans
door Fennie Steenhuis

Ambo | Anthos
Amsterdam

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

ISBN 978 90 263 6814 1

© 2023 Mercedes Abad

Published by agreement with Tusquets Editores, Barcelona

© 2025 Nederlandse vertaling Ambo | Anthos uitgevers,
Amsterdam en Fennie Steenhuis

Alle rechten voorbehouden

Oorspronkelijke titel *Escuela de escritura*

Oorspronkelijke uitgever Tusquets Editores

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Mariia aiiraM/Shutterstock

Foto auteur © Miri García

Zetwerk Mat-Zet bv

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Álvaro
Opgedragen aan Mari Chelo, i.m.

Ik zit niet in de gevangenis, maar sta op een begraafplaats vlak aan zee tegenover een urnenmuur. Wat verschilt dit bezoek van alle voorgaande. Vandaag ben ik hier met een heel ander doel: een afspraak. Ik ben expres veel te vroeg gekomen om nog een tijdje te kunnen genieten van de onzekerheid waarin ik straks niet meer zal verkeren. Zal ik hier dan nog blijven komen? Van de gevoelens die me hier brachten zijn de scherpe kantjes wel af, maar ik vrees dat ik mijn pelgrimstochten voortzet zolang ik mijn laatste restje fatsoen nog verzorg, al weet ik dat het een zieltogend, uitgedroogd plantje is met meer verdord dan fris blad. Ik kan niet ontkennen dat ik weer uitstekend slaap en mijn eetlust terug heb. Ook ben ik weer op mijn oude gewicht. Ik ben niet langer de gekwelde, uitgemergelde geestverschijning die zich hier na een doorwaakte nacht uitgeput naartoe sleep-

te na eerst een tijdlang voor de ingang van een politiebureau te hebben rondgehangen met het aanlokkelijke idee om me aan te geven. Wat hield ik van die vertoning. Met een ziekelijk genot herhaalde ik in mezelf steeds weer wat ik zou zeggen om in de cel te belanden. Eén keer bedacht ik dat de agent me misschien niet naar de cel, maar naar zijn zaadcellen zou leiden en kreeg ik een enorme lachbui. Ik dronk veel in die tijd. Ik heb altijd van drinken gehouden, maar toen ging ik mezelf echt te buiten. Je gaat een grens over en vervolgens steeds meer grenzen.

Het begint te motregen terwijl ik een boekje gele rozen neerzet bij de rij eenvoudige urnen waar haar as rust. Ik vind het jammer dat ze geen schitterend praalgraf heeft. Door wat ze over hen vertelde dacht ik dat haar familie meer geld had. Misschien hebben ze dat ook wel, maar kijken ze niet naar hun graven om. Ik zou met alle genoegen een deel van mijn geld, dat in zekere zin ook haar geld is, afstaan om een minder nietszeggende laatste rustplaats voor haar te laten maken waar ik mijn geschenken kan neerzetten. Tenslotte is er gisteren tienduizend euro op mijn rekening gestort die ik deels aan haar te danken heb. Maar het is geen goed idee om de aandacht te trekken met kwistige uitgaven. Ik ben

de suïcidale fase om op een politiebureau een bekentenis af te leggen voorbij: het syndroom van Raskolnikov, zoals ik het heb gedoopt. Het is vreemd, ik herinner me dat het eerste boek waarover zij en ik spraken *Misdaad en straf* was. Beiden koesterden we sympathie voor Svidrigailov, die schavuit. Er valt een regendruppel in het hart van een van de rozen, waar hij eventjes grappig als een pudding ligt te trillen en dan uiteenvalt. Wat passend. Het doet me denken aan mijn wroeging, in het begin zo hevig, zo doordrenkt van de strijd lust van de jeugd, die stukje bij beetje, dag na dag, week na week begon af te nemen en een spoor van steeds minder zware en steeds minder frequente aanvallen achter zich liet. Of beter gezegd: de aanvallen waren er wel, ze verdwenen nooit helemaal, maar ik wende eraan. Het werden van die oude leunstoelen met kapotte zitting waar je maar geen afstand van kunt doen en waar je stoïcijns in gaat zitten, redelijk comfortabel nog, al knarsen de veren en voel je die in je kont. Wat klinkt dat christelijk, verdomme; te moeten toegeven, in dit stadium, na de Hoge Toppen van het Anarchistisch Nihilistisch Scepticisme te hebben beklommen, dat pijn nooit helemaal vrij is van genot. Dat de grenzen vaag zijn. En dat ie-

mand soms zijn intrek neemt in wroeging en pijn alsof ze een luxueus cruiseschip vormen.

Ik geloof niet dat de prijs die ik gisteren ontving de laatste zal zijn. Het is waar dat er dit jaar een heleboel opmerkelijke romans zijn uitgegeven en dat ik daarmee concurrer. Een aantal levert nog steeds strijd op de uitstaltafels van boekwinkels, maar andere, en niet altijd de slechtste, zijn al een paar maanden nadat ze het licht zagen van de kaart verdwenen en liggen te verkommeren in magazijnen waar ze wachten op de papiersnijder en de machine die ze tot pulp vermaalt. Ik weet er alles van. Op een dag krijg je een brief van je uitgever waarin hij toestemming vraagt voor het vernietigen van alle beschadigde exemplaren. Je belt hem gebelgd – al weet je met een harnas van kilheid te voorkomen dat je ontploft – om te vragen hoe het mogelijk is dat die boeken kapot zijn gegaan en uiteindelijk bekennt hij dat ze niet beschadigd zijn maar dat ze te veel ruimte in het magazijn innemen en dat de uitgeverij de kosten daarvoor niet op zich kan nemen. Hij zegt het alsof je zó bijzonder bent dat je een heuse bekentenis hebt afgedwongen. Je vraagt hem die exemplaren naar je toe te sturen en hij antwoordt dat je ze tegen kostprijs kunt krijgen en dat de verzendkosten voor jouw rekening zijn. En

hij blijft zo kalm nadat hij je dit heeft meegedeeld. Hij zal gewoon een goede eetlust houden en blijven slapen als een roos, zonder brutaal bezoek van nachtelijke wroeging. Het internationale succes van *De as van mama*, dat op weg is een van de literaire sensaties van deze tijd te worden, zo'n boek dat iedereen wil lezen al was het maar om erover mee te kunnen praten, met ik weet niet eens meer hoeveel herdrukken, en vertalingen in het Duits en Tsjechisch, Portugees en Pools, Italiaans en Chinees, Zweeds en Deens (de Franse vertaling is net verschenen), is de beste revanche, al houdt dit succes voor mij ook een gevaar in. Voor de Engelse vertaling zijn diverse uitgevers tegen elkaar aan het opbieden; we zullen zien wie er wint. Maar het grappigste was dat de Duitse vertaling, die zo'n gevaar voor me vormde, er het allereerst was.

Mijn roman overspoelt de boekenmarkt. Niemand kan me ervan beschuldigen dat ik mijn kans voorbij heb laten gaan. Dat ik het in mijn huidige fase (ik ben door zoveel fasen heen gegaan dat ik geneigd ben ze nader aan te duiden) mijn roman noem, met een lichte nadruk op dat mijn (mijn en dijn, wat zal het zijn), ontlokt me een glimlach. Ik kan mezelf niet zien nu dat gebeurt, maar ik weet zeker dat het om zo'n bedenkelijke glimlach gaat waarin boosaardig-

heid hand in hand gaat met een nauwkeurig afgewogen dosis ernst en oprechtheid. Tenslotte is het zo dat, als het eigendom van een werk beoordeeld wordt op basis van de moeite die het heeft gekost en de kracht van het verlangen waardoor het ontstond, *De as van mama* het meest van mij is.

Ik schrik op van een stem en voetstappen en loop instinctief weg van de plek waar de as van Pat rust, alsof ik daar niet met iemand heb afgesproken. Zou de ander ook veel te vroeg gekomen zijn? De voetstappen en de stem komen dichterbij. Het is een vrouw van onbestemde leeftijd; zo ergens tussen middelbaar en oud in. Ze is goedgekleed, draagt schoenen met hakken waar ze soepel op loopt en een jas die vanaf de plek waar ik sta van goede kwaliteit lijkt te zijn. Zij heeft mij nog niet gezien. ‘We eten linzen met aardappels vandaag,’ zegt ze in haar telefoon. ‘Ja, uiteraard, met chorizo.’ In de laatste woorden is enig ongeduld te horen. Misschien heeft ze het wel tegen een dienstmeisje dat behoort te weten dat in hun huishouden linzen altijd met chorizo worden gegeten. Ze trekt een gezicht wanneer ze me opmerkt en maakt meteen enigszins kortaf een eind aan het gesprek, met wie dat ook mag zijn. In een vijandig gebaar draait ze bruusk en duidelijk opzettelijk haar

rug arrogant naar me toe. Mensen haten je als ze op een begraafplaats door je betrappt worden in een gesprek over linzen met chorizo.

Ik krijg een goed humeur van haar ergernis. De wereld is van mij, mevrouw. Hoepelt u maar op. Ik wacht even tot ze weg is en haal dan *Spaar de spotvogel* uit mijn tas, om het open te slaan bij hoofdstuk veertien, waar het tipje van een kaartje aangeeft dat ik daar gebleven was. Het telt dertien pagina's en er zit veel dialoog in, zodat ik verschillende stemmen moet opzetten: die van Scout en Atticus natuurlijk, maar ook die van Jem en Dill en tante Alexandra en iemand uit het dorp. Daarvoor was het *Een heel leven* van Robert Seethaler, een pareltje dat zij me aanbeval en dat destijds door mij verslonden werd. Toch lees ik haar niet alleen romans voor; soms kies ik voor een selectie van gedichten: van Gil de Biedma, Fonollosa, Joan Margarit, Szymborska, Chantal Maillard, Wordsworth, Verlaine, Rimbaud of Baudelaire, maar ook van onbekende dichters, van wie zij graag wilde dat ik ze ontdekte. Het gedicht dat ik het vaakst heb gedeclameerd zonder dat ik het hoefde voor te lezen omdat ik het uit mijn hoofd ken, is van Baudelaire. De eerste keer dat zij en ik samen uit eten gingen kwamen we erachter dat het ons favoriete gedicht was. Al naargelang mijn

gemoedstoestand draag ik het voor in het Spaans, Catalaans of Frans. Ik weet praktisch zeker dat niemand me hier ooit heeft opgemerkt terwijl ik aan het voordragen of voorlezen was. Dat zou wel een mooi beeld opleveren, als iemand het voorleestaferaal bijwoonde. Misschien zijn er hier wel graven ontwijd: door urine, fluïmen, uitwerpselen of graffiti; door neukende mensen, met de knekels onder hun kont, zogezegd. Andere graven zullen geëerd zijn met ongebruikelijke geschenken. Maar Pat moet de enige dode zijn die wordt voorgelezen.

*

Ik hang niet meer bij politiebureaus rond, maar ik vind het nog steeds leuk om risico te nemen tijdens interviews. Vlak voor mijn bezoek aan Pat had ik mijn laatste. Toen de stagiair zich aan me voorstelde die ze gestuurd hadden om de zieke chef-cultuur te vervangen, had ik op een lege maag al een glas witte wijn gedronken, Pats lievelingswijn, en ik wilde net een tweede nemen terwijl ik nog niet eens een paar armzalige pinda's naar binnen had gewerkt.

'Zou je kunnen zeggen dat *De as van mama* een rijp werk van u is?' vroeg hij na een korte inleiding.

Ik schoot in de lach.

‘Uiteraard, debuten zijn de rijpste werken. Daarna worden we alleen maar slechter.’

‘Wat zegt u?’ De stagiair stopte met notities maken en keek me verbijsterd aan, terwijl hij zijn bril rechtzette. Hij had me bekend dat het zijn eerste serieuze interview was. Dat vind ik sympathiek. Iemand die gehaaid is vertelt dat niet.

‘Dit interview zou bijvoorbeeld het belangrijkste van je leven kunnen zijn.’

‘Zeker, waarom niet,’ zei hij diplomatiek, om niet tegen me in te gaan. De betekenis van mijn opmerking ontging hem volledig.

‘Wat zou je ervan vinden als ik zei dat ik het debuut van een andere schrijver heb gepikt?’

Ik werd onderzoekend aangekeken door een paar onthutste, bolle ogen die wijd opengesperd werden. Ze waren egaal groen met amberkleurige spikkeltjes.

Tijdens interviews heb ik weleens wat hints en aanknopingspunten gegeven, maar dit was wel mijn meest gewaagde uitstapje naar de waarheid. Wat zal de jongen ermee gaan doen? Wat was hij jong, en lief. Hij had verward een slok van zijn glas water genomen. Hij verslikte zich en moest hoesten. Och gossie. Ik schiet er weer van in de lach. Toen hij zag dat ik

lachte, maakte zijn verwarring plaats voor enorme opluchting. Hij moest ook lachen. Wat jammer, weer eentje die het ontgaat. Ik stel me zo voor dat hij later zijn vriendin of een goeie vriend over het voorval vertelt. Zijn verwarring, zijn verbijstering, zijn angst om zijn stageplek te verliezen als ik mijn contacten gebruik en 'bij de baas' ga klagen.

'Uw bijna zwarte humor en ironie zijn uw handelsmerk,' zei hij toen heel gedecideerd en zelfverzekerd, in de overtuiging dat hij zich op een elegante manier uit de situatie had gered. 'Dat de urn met de as van de hoofdpersoon wordt gestolen en dat sekteleiden die aanzien voor de urn van hun overleden goeroe en daar een object van verering van maken, is een van de meest komische wendingen in uw roman. U heeft een keer gezegd dat humor heilig is voor u, dat u zonder humor niet zou kunnen schrijven.'

Ik schepte er een boosaardig genoegen in dat de jongen achteloos was voorbijgegaan aan een onthulling waarmee de aap uit de mouw was gekomen en hij meteen tot de top van de journalistiek was doorgedrongen, in ieder geval zolang de consternatie zou duren – die wel steeds korter duurt, moet ik bekenen – en in plaats daarvan alleen losse draadjes noeteerde en naden dichtnaaide zodat hij iets zou kun-

nen schrijven dat vrijwel identiek was aan de artikelen van zijn collega's. Ik vond het ook wel een beetje zielig, want in mijn hart sta ik altijd aan de kant van de losers, die ongetwijfeld van die machtsbeluste mannetjes als chef hebben. Hij had net een enorme kans gemist, misschien de grootste van zijn leven. Hoe kan ik de ironie links laten liggen als die voor mij de precieze klank van het leven het beste weergeeft?

*

Maar laat ik mijn verhaal bij het begin beginnen. En dan bedoel ik niet het verhaal van mijn vader, moeder, grootouders en dat soort oninteressante zaken, maar dat van mijn geboorte in de literatuur en alle wederwaardigheden, kleine overwinningen, egostrellingen en beledigingen die ik heb meegemaakt om zo ver te komen. Alles wat me tot de verstokte aanhanger maakte van een scepsis die velen ongetwijfeld als amoreel of extreem zullen beschouwen.

Ik heb nooit iets gevoeld wat op een roeping leek. Wel lazen de leraren op school vaak mijn opstellen voor aan de klas als voorbeeld, wat niet echt hielp om populair te worden. Ook braakte ik in mijn turbulente puberteit mijn opstandigheid uit in de vorm

van beslist weerzinwekkende gedichten. Maar wie niet? Als iedereen schrijver was geworden die wat rijmelarij had geproduceerd in die toestand van zware melancholie, verzet tegen de wereld en complete desoriëntatie vermengd met een enorme hang naar vrijheid die we de puberteit noemen, dan hadden we nu allemaal een verrotte glimlach omdat er geen tandartsen zouden zijn. En ook geen informatici en artsen en boeren en hondenpsychologen. Wat ik wilde worden wanneer ik groot was? Groot, denk ik. Groot en zonder betuttelende ouders. Mijn beroep was iets secundairs. Iets wat nog wel kwam, wat wel duidelijk zou worden. Er was geen enkele haast. Net als iedereen had ik in mijn jeugdige drang naar een eigen leven een hele reeks tijdelijke baantjes die lachwekkend slecht betaalden: ik serveerde drankjes in cafés, probeerde tevergeefs een hele batterij kinderen zonder enig talent enige beschaving bij te brengen, paste op, deelde pamfletten uit, stelde handelsverslagen op, werkte op een advocatenkantoor, beulde me een aantal keren af tijdens de druivenoogst en las jeugdromans voor aan een blind meisje. Afgezien van het voorlezen, dat je als een goede leerschool kunt beschouwen voor wat ik nu doe bij de as van Pat, vormde al het andere werk, noch mijn talenstudies

op de tolk- en vertaalschool, enige voorbereiding op wat niet lang meer op zich liet wachten. Ik schreef een boek, zomaar, omdat ik het leuk vond, en dat werd niet alleen gepubliceerd door de eerste uitgeverij waar ik het zonder grote verwachtingen naartoe had gestuurd, maar ook werd het onmiddellijk een onverwacht succes. Een *petit succès retentissant*, zouden de Fransen zeggen. De media sprongen erbovenop, er volgde herdruk na herdruk, ik kwam op het journaal en in de best bekeken tv-programma's, culturele organisaties ruzieden om mij om me een praatje te laten houden, op straat werd ik aangesproken en in restaurants kreeg ik de beste tafel. Ook had ik heel wat scharrels, want beroemd zijn werkt als licht op een mot. Ze willen niet zozeer met je naar bed als wel anderen vertellen dat ze met je naar bed zijn geweest, en er zijn er maar weinig die het echte werk durven over te slaan om er vervolgens keihard over te liegen. Maar al liep alles ogenschijnlijk op rolletjes, ik werd verteerd door angst. Ik voelde me een bedrieger die elk moment ontmaskerd kon worden; van loftuitingen werd ik niet blij, maar doodsbang. Hoe hoger ik kwam, hoe dieper ik zou vallen. Het feit dat ik het boek zonder enige pretentie in tweeënhalve maand geschreven had hielp ook niet echt. Integendeel: het

was juist een factor die op bedrog wees. Ik had geen talent; ik had gewoon stom geluk gehad en het zou niet lang duren voor de mensen beseften dat ze een vergissing hadden gemaakt. Het is een bekend syndroom, ik ben echt niet de enige die het heeft gehad. Van veel kunstenaars is bekend dat ze er last van kregen. Het ergste is dat de uitgever druk op me begon uit te oefenen om een tweede boek te schrijven. Ik voelde me er niet toe in staat, maar liet dat niet merken. Ook journalisten en lezers vroegen onophoudelijk waar ik mee bezig was, met welk nieuw werk ik hen zou verrassen. Het was een marteling. Eén keer zei ik dat ze verrast zouden zijn als ze wisten hoe weinig zin ik had om nog meer te schrijven. Ze dachten dat het een boutade van me was en vonden het een goede grap. De tijd verstreek en ik kromp steeds meer ineen. Ik werd opgevreten door angst, maar ik bleef een druk sociaal leven leiden, al wist ik dat de mensen me vroeg of laat die angstaanjagende vraag zouden stellen. Causeurs mogen nog zo inventief zijn, conversaties zakken altijd een keer in en in die pauze tussen de ene sprankelende anekdote en de andere, in die leegte, in die ongemakkelijke stilte gedijt uitstekend het vreselijke ‘Waar ben je op dit moment mee bezig?’.

Ik heb er een eeuwigheid over gedaan, maar uiteindelijk kwam er een tweede boek. De uitgeefster die er zo om had gevraagd stemde er na een aantal wijzigingen mee in het te publiceren. Ze was niet de enige die teleurgesteld was: het was een historische flop en van alle kanten regende het klappen. Zelfs degenen die me met lof hadden overladen toen mijn debuut verscheen stootten me maar wat graag van mijn wankel voetstuk. Tweede boeken na een groot succes hebben die deugd: ze verenigen de hele wereld in unanieme deceptie, in een harmonieus koor zonder enige wanklank. Iedereen vond het een waarde-loos boek. Eindelijk kon ik diep ademen: ze zouden niets meer van me vragen. Ik voelde me zo vrij door het idee dat niemand meer iets van me verwachtte dat mijn onproductieve periode prompt voorbij was: vrijwel achter elkaar schreef ik een derde, een vierde en een vijfde boek. Geen van de boeken had zoveel succes als het eerste, maar geen ervan kreeg evenmin de vernietigende kritieken van mijn tweede boek. Ze lieten me met rust, deels omdat er nieuwe relletjes waren waar de schijnwerpers op gericht konden worden en deels omdat in het literaire wereldje abusievelijk wordt gedacht dat als je je tweede boek overleeft, als je blijft schrijven na felle